

CYNGOR SIR YNYS MÔN <u>Templed Adroddiad Sgriwtini</u>	
Pwyllgor:	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol
Dyddiad:	24 Ionawr, 2022
Pwnc:	Gosod Cyllideb 2022/23 (Refeniw)
Pwrpas yr Adroddiad:	Ystyried y cynigion cyllidebol drafft ar gyfer 2022/23
Cadeirydd Sgriwtini:	Cyng Aled Morris Jones
Aelod(au) Portfolio:	Cyng Robin Williams
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adain 151
Awdur yr Adroddiad:	Anwen Davies, Rheolwr Sgriwtini
Rhif Ffôn:	01248 752578
E-bost:	AnwenDavies@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Perthnasol i'r Holl Aelodau Etholedig

1 – Argymhelliad/Argymhellion

Cytuno ar ymateb ffurfiol i'r Pwyllgor Gwaith ar gyllideb refeniw ddrafft y Cyngor ar gyfer 2022/23 (gan ddefnyddio'r cwestiynau sgriwtini allweddol yn adran 4 yr adroddiad).

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Eraill

Cyswllt uniongyrchol â Chynllun y Cyngor a blaenoriaethau trawsnewid. Bydd ystyriaeth y Pwyllgor o'r cynigion cyllidebol cychwynnol ar gyfer y flwyddyn nesaf yn cynnwys sut mae'r cynigion yn galluogi'r Cyngor newydd i gyflawni ar Gynllun Trosiannol y Cyngor yn ogystal ag unrhyw risgiau penodol.

3 – Egwyddorion fel canllaw ar gyfer Sgriwtini

Er mwyn cynorthwyo Aelodau wrth graffu ar y pwnc:-

3.1 Yr effaith y mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau [ffocws ar y cwsmer/dinesydd]

3.2 Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd [ffocws ar werth]

3.3 Edrych ar unrhyw risgiau [ffocws ar risg]

3.4 Sgriwtini'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu sicrhau ansawdd [ffocws ar berfformiad ac ansawdd]

3.5 Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:

- Hirdymor
- Atal
- Integreiddio
- Cydweithio
- Cynnwys

[ffocws ar lesiant]

3.6 Effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar:

- y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010
- y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (wrth wneud penderfyniadau strategol)

- y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

[ffocws ar gydraddoldeb a'r Gymraeg]

4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol

Cynigir y cwestiynau allweddol canlynol fel sail ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor o gynigion cyllidebol 2022/23:

- Gan ddefnyddio'r wybodaeth ar gael i'r Pwyllgor ynghylch gwasanaethau'r Cyngor a'r setliad cyllidol drafft ar gyfer 2022/23, ydy'r cynigion yn ymateb yn ddigonol i'r pwysau a'r heriau yn wynebu Gwasanaethau?
- A yw'r Pwyllgor yn ystyried y bydd unrhyw gynigion arbedion yn cael effaith andwyol ar ddinasyddion Ynys Môn neu unrhyw grwpiau sydd wedi'u gwarchod? A yw'r Pwyllgor yn ystyried y dylid cymryd unrhyw gamau pellach er mwyn lliniaru effaith y cynigion ar ddinasyddion Ynys Môn neu grwpiau sydd wedi'u diogelu?
- Ydy'r Pwyllgor yn cefnogi codiad o 2% yn y Dreth Gyngor er mwyn gwireddu cynigion y Pwyllgor Gwaith ar gyfer 2022/23? Os ddim, a ddylai'r cynnydd fod yn uwch neu'n is na'r hyn a argymhellir gan y Pwyllgor Gwaith?

5 – Cefndir / Cyd-destun

1. CYD-DESTUN

- 1.1 Mae'r gwaith o graffu ar y broses gosod cyllideb wedi datblygu ac aeddfedu dros y blynyddoedd diwethaf, gan osod y seiliau ar gyfer proses well a mwy systematig sy'n seiliedig ar ganlyniadau ac arfer dda. Mewn gwirionedd, mae'r broses yn caniatáu ar gyfer dull mwy systematig o graffu ariannol, fel bloc adeiladu hanfodol ar gyfer rheolaeth a llywodraethiant ariannol cadarn.
- 1.2 Bydd Aelodau'n ymwybodol bod cyllid yn hanfodol i'r gwasanaethau y mae'r Cyngor yn eu darparu a bod goblygiadau pellgyrhaeddol i'r materion ariannol sy'n ein hwynebu fel awdurdod lleol – o ran y gwasanaethau sy'n cael eu derbyn gan ein dinasyddion a hefyd lefel y Dreth Gyngor neu'r ffioedd a'r taliadau a godir¹. Yn anochel, bydd hyn yn ei gwneud yn ofynnol i ni ofyn cwestiynau heriol ynghylch pa wasanaethau i'w cynnig i'r dyfodol a pha wasanaethau i fuddsoddi ynghyd a hefyd i ba raddau y mae'r dulliau cyfredol o ddarparu gwasanaethau yn parhau i fod yn briodol. Ystyriaeth arall hefyd yw'r ffordd orau o reoli disgwyliadau pobl leol wrth wneud y newidiadau angenrheidiol. Yn yr hinsawdd economaidd sydd ohoni, mae angen rhoi sicrwydd i'r Aelodau felly bod y Cyngor yn gwneud y defnydd mwyaf effeithiol o adnoddau, yn enwedig adnoddau cyllidol.
- 1.3 Wrth ystyried eu hymateb i'r cynigion cyllidebol cychwynnol, bydd angen i aelodau'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ystyried y cynigion o ran sefyllfa ariannol tymor hwy Cyngor (ein Cynllun Ariannol Tymor Canol) ac amcanion a blaenoriaethau'r Cyngor fel y nodir nhw yng Nghynllun Trosiannol y Cyngor.

2. GOSOD CYLLIDEB Y CYNGOR AR GYFER 2022/23

- 2.1 Ynghlwm mae copi o adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adain 151 ar y cynigion cychwynnol ar gyfer cyllideb 2022/23 (**ATODIAD 1**) a fydd gerbron cyfarfod o'r Pwyllgor Gwaith ar 24 Ionawr, 2022.

¹ Disgwyliadau Uwch – Craffu ariannol mewn cyfnod heriol. Canllaw i awdurdodau lleol Cymru (Canolfan Craffu Cyhoeddus, Mehefin 2014)

Mae'r papur yn cyflwyno datganiad ar y sefyllfa mewn perthynas â'r materion a ganlyn:

- Cynigion cyllidebol cychwynnol y Pwyllgor Gwaith
- Y setliad cychwynnol ar gyfer Llywodraeth Leol (Llywodraeth Cymru)
- Y sefyllfa gychwynnol ar gyfer cyllideb 2022/23
- Y pwysau cyllidebol y mae'n rhaid caniatáu ar eu cyfer yng nghyllideb 2022/23
- Cynigion ar gyfer buddsoddi i fynd i'r afael â materion a risgiau gwasanaeth
- Y risgiau ariannol sy'n wynebu'r Cyngor yn ystod 2022/23
- Lefel y cynnydd yn y Dreth Gyngor sydd ei angen i osod cyllideb gytbwys
- Effaith ar y Cynllun Ariannol Tymor Canol.

Disgwylir manylion y Setliad Terfynol ar gyfer cyllideb 2022/23 gan Lywodraeth Cymru ar 2 Mawrth, 2022.

3. SGRIWTINI ARIANNOL – GOSOD CYLLIDEB 2022/23

3.1 Mae craffu ariannol yn llawer mwy nag ychwanegu gwerth at benderfyniadau a wneir gan y Pwyllgor Gwaith. Mae'n ymwneud â sicrhau craffu effeithiol o ran cynllunio, cyflawni a dilyn i fyny'r penderfyniadau allweddol hynny sy'n cael effaith ar drethdalwyr a chymunedau lleol. Dylai sgrwtini felly:

- Ddarparu her effeithiol
- Dal y rheini sy'n gwneud penderfyniadau i gyfrif; a
- Cynorthwyo'r Pwyllgor Gwaith i ddatblygu cyllideb gadarn ar gyfer y flwyddyn i ddod.

4. PANEL SGRIWTINI CYLLID

4.1 Mae Panel Sgrwtini Cyllid wedi'i sefydlu i sicrhau'r canlyniadau allweddol canlynol:

- Datblygu model o weithio ar faterion cyllid sy'n canolbwyntio ar ffurfio grwpiau llai fel y gall Aelodau chwarae mwy o ran, datblygu lefel o arbenigedd yn y pwnc ac er mwyn annog presenoldeb da a gwaith tîm.
- Fforwm i ddatblygu grŵp o aelodau sydd â'r arbenigedd a'r berchnogaeth i arwain trafodaethau ariannol yn y Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol.

4.2 Rhoddodd y Panel ystyriaeth i fanylion diweddaraf y cynigion cyllidebol cychwynnol yn ei gyfarfod diwethaf (20 Ionawr, 2022). Bydd crynodeb o drafodaethau'r Panel yn cael ei gyflwyno ar lafar yn y cyfarfod gan y Cyng Dafydd Roberts, Cadeirydd y Panel.

5. Y BROSES AR GYFER YMGYNGHORI Â'R CYHOEDD

5.1 Am y tro cyntaf ers sawl blwyddyn, mae'n bosibl i'r Cyngor ystyried buddsoddi i fynd i'r afael â materion a risgiau gwasanaeth. Mae lefel y buddsoddiad yn ddibynnol ar lefel y cynnydd yn y Dreth Gyngor. Oherwydd bod y Setliad Cychwynnol wedi'i dderbyn mor hwyr yn y flwyddyn, mae'r amser ar gael i ymgynghori ar gynnig cychwynnol y Pwyllgor Gwaith yn fyr iawn.

5.2 Bydd yr ymgynghoriad yn nodi sefyllfa ariannol y Cyngor, y risgiau ariannol a'r materion y mae'r Cyngor yn eu hwynebu. Bydd hefyd yn ceisio barn trethdalwyr Ynys Môn ar gynnig y Pwyllgor Gwaith i fynd i'r afael â'r risgiau hynny drwy ail-

fuddsoddi mewn gwasanaethau a ariennir yn rhannol gan gynnydd o 2% yn y Dreth Gyngor. Bydd canlyniad y broses ymgynghori yn cael ei adrodd i gyfarfod nesaf y Pwyllgor Sgriwtini² a hynny cyn i'r Pwyllgor Gwaith benderfynu ar ei gynig terfynol ar 3 Mawrth, 2022.

5.3 Bydd y cyfnod ymgynghori yn parhau am gyfnod o bythefnos rhwng 25 Ionawr ac 8 Chwefror, 2022.

6. MATERION SGRIWTINI ALLWEDDOL

6.1 Mae proses gosod cyllideb 2022/23 yn rhoi cyfle i Aelodau Etholedig ystyried a herio goblygiadau'r gyllideb ddrafft ac unrhyw gynigion buddsoddi. Derbyniwyd mewnbwn hefyd trwy'r Panel Sgriwtini Cyllid sydd wedi rhoi ystyriaeth fanwl i'r cynigion cyllidebol drafft cychwynnol. Yn y rhan hon o'r broses, gofynnir yn awr i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol gytuno ar ymateb ffurfiol i'w gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith³ ar gynigion drafft y Cyngor ar gyfer cyllideb refeniw 2022/23 (gan ddefnyddio'r cwestiynau sgriwtini allweddol ym mharagraff 4 uchod).

6.2 Yng ngoleuni'r broses gosod cyllideb ar gyfer 2022/23 hyd yma, cynigir y dylai'r Pwyllgor:

- i. Ystyried y cynigion cyllidebol cychwynnol a chynnig sylwadau gall y Pwyllgor Gwaith eu hystyried cyn cytuno ar ei gynigion cyllideb arfaethedig ar 24 Ionawr, 2022
- ii. Archwilio effeithiau tebygol y cynigion cychwynnol ar ddinasyddion
- iii. Dod i farn am lefel y Dreth Gyngor ar gyfer 2022/23.

6 – Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb [gan gynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]

6.1 Yr effeithiau posibl ar y grwpiau a warchodir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010

Adnabod yr angen am unrhyw asesiadau effaith nes ymlaen yn y broses o sefydlu'r gyllideb ar gyfer 2022/23.

6.2 Yr effeithiau posibl ar y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol yn eu bywydau (penderfyniadau strategol)

Adnabod yr angen am unrhyw asesiadau effaith nes ymlaen yn y broses o sefydlu'r gyllideb ar gyfer 2022/23

6.3 Yr effeithiau posibl ar y cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

Adnabod yr angen am unrhyw asesiadau effaith nes ymlaen yn y broses o sefydlu'r gyllideb ar gyfer 2022/23.

7 – Goblygiadau Ariannol

Mae'r adroddiad hwn yn trafod y broses ar gyfer gosod cyllideb y Cyngor ar gyfer 2022/22, sy'n cynnwys ystyriaeth o'r cynigion drafft cychwynnol ar gyfer y cyllidebau refeniw.

8 – Atodiadau

ATODIAD 1 Adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) ar y cyllidebau refeniw arfaethedig ar gyfer 2022/23

² Cyfarfod y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol i'w gynnal ar 28 Chwefror, 2022

³ Cyfarfod y Pwyllgor Gwaith ar 24 Ionawr, 2022

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

Anwen Davies, Rheolwr Sgriwtini, Cyngor Sir Ynys Môn, Swyddfeydd y Cyngor, Llangefni.
LL77 7TW

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
ADRODDIAD I:	PWYLLGOR GWAITH
DYDDIAD:	24 IONAWR 2022
PWNC:	CYLLIDEB REFENIW DDRAFFT 2022/23
AELOD(AU) PORTFFOLIO:	Y CYNGHORYDD ROBIN W WILLIAMS
PENNAETH GWASANAETH:	MARC JONES
AWDUR YR ADRODDIAD:	MARC JONES
FFÔN:	01248 752601
E-BOST:	rmjfi@ynysmon.gov.uk
AELODAU LLEOL:	Amherthnasol
A - Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau	
Ni fydd y gyllideb derfynol yn cael ei chymeradwyo gan y Cyngor llawn tan 10 Mawrth 2022, ond, ar hyn o bryd argymhellir i'r Pwyllgor Gwaith gymeradwyo'r canlynol:- - Cyllideb arfaethedig cychwynnol ar gyfer 2022/23 o £158.365m; - Cynnydd arfaethedig o 2% yn y Dreth Gyngor, a fydd yn golygu bod y gost i eiddo Band D yn £1,367.46; - Y dylai'r Pwyllgor Gwaith ofyn am farn y cyhoedd ar y gyllideb arfaethedig cychwynnol a'r cynnydd yn y dreth Gyngor ar gyfer 2022/23. Mae'r adroddiad manwl ar baratoi cyllideb ddisymud 2022/23, y setliad dros dro a chyllido'r bwch yn y gyllideb ynghlwm fel Atodiadau 1 a 2.	
B - Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod ac/neu am ddewis yr opsiwn hwn?	
Ystyriwyd nifer o opsiynau wrth lunio'r gyllideb arfaethedig y manylir arni yn yr adroddiad hwn. Roedd yr opsiynau yn rhoi ystyriaeth i lefel y gwariant net yn seiliedig ar y setliad drafft gan Lywodraeth Cymru ac opsiynau yn gysylltiedig â lefel y Dreth Gyngor. Mae'r gyllideb arfaethedig yn ceisio sicrhau cydbwysedd rhwng lleihau Gwasanaethau a chodi'r Dreth Gyngor.	
C - Pam mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?	
Mae gosod y gyllideb arfaethedig gychwynnol yn fater sydd wedi'i ddirprwyo i'r Pwyllgor Gwaith.	
Ch - A yw'r polisi hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?	
Ydi. Bydd y penderfyniad terfynol ar gyllideb refeniw 2022/23 yn cael ei wneud gan y Cyngor llawn yn ei gyfarfod ar 10 Mawrth 2022.	
D - A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?	
Ydi. Bydd y penderfyniad terfynol ar gyllideb refeniw 2022/23 yn cael ei wneud gan y Cyngor llawn yn ei gyfarfod ar 10 Mawrth 2022.	

Dd – Asesu'r effaith bosib (os yw'n berthnasol):		
1	Sut mae'r penderfyniad hwn yn effeithio ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys?	Cynnig cychwynnol ar gyfer y gyllideb yw hwn a bydd yn cael ei adolygu cyn gosod a chymeradwyo cyllideb derfynol 2022/23. Wrth lunio'r cynigion ar gyfer y gyllideb, mae'r Pwyllgor Gwaith wedi ystyried ei ddyletswyddau statudol a'r amcanion a nodir yn ei Gynllun Corfforaethol.
2	A yw hwn yn benderfyniad y rhagwelir y bydd yn atal costau / dibyniaeth ar yr Awdurdod yn y dyfodol? Os felly, sut?-	Mae manylion unrhyw gynigion arbedion wedi'u nodi yn yr adroddiad.
3	A ydym wedi bod yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn, os felly, rhowch wybod gyda phwy:	Bu'r Cyngor yn gweithio gyda chynghorau eraill a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i bwysu ar Lywodraeth Cymru am y setliad ariannol gorau posibl.
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae eu rhan wrth ddrafftio'r ffordd hon ymlaen? Esboniwrch sut:-	Mae / bydd y cynigion ar gyfer y gyllideb yn destun proses ymgynghori a rhoddir ystyriaeth i ganlyniad yr ymgynghoriad hwnnw cyn cytuno ar y gyllideb derfynol a'i chyflwyno i'r Cyngor llawn ei chymeradwyo.
5	Nodwch effeithiau'r penderfyniad hwn ar yr agenda cydraddoldeb a'r Gymraeg.	Bydd unrhyw gynigion a gynhwysir yn y gyllideb ddrafft ar gyfer 2022/23 yn rhoi ystyriaeth i'r effaith ar unrhyw grwpiau a warchodir.
6	Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effaith posib y byddai'r penderfyniad yn ei gael ar y rhai hynny sy'n wynebu anfantais economaidd-gymdeithasol.	Bydd y gyllideb yn arwain at gynnydd yn y Dreth Gyngor y bydd trethdalwyr Ynys Môn yn ei thalu. Mae'r rheiny sy'n wynebu anfantais economaidd-gymdeithasol yn fwy tebygol o fod yn gymwys i dderbyn cymorth trwy Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor, a dylai hynny olygu na fydd effaith ariannol ar y rheiny sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol, neu bydd yr effaith ariannol yn gyfyngedig.
7	Nodwch unrhyw effaith posib y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r iaith Gymraeg ac ar drin yr iaith Gymraeg ddim llai ffafriol na'r Saesneg.	Ni nodwyd unrhyw effaith.
E - Gyda phwy yr ymgynghorwyd?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA) (gorfodol)	Mae sylwadau'r UDA wedi'u hymgorffori yn yr adroddiad.
2	Cyllid / Swyddog Adran 151 (gorfodol)	Amherthnasol – adroddiad y Swyddog Adran 151 yw hwn.
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (gorfodol)	Mae'r Swyddog Monitro'n Aelod o'r UDA a rhoddwyd ystyriaeth i unrhyw sylwadau a wnaed pan drafodwyd yr adroddiad hwn yn yr UDA.
4	Adnoddau Dynol (AD)	Bydd unrhyw gynigion sy'n effeithio ar staff yn cael eu nodi a'u trafod gyda'r Tîm AD.
5	Eiddo	Bydd unrhyw gynigion sy'n effeithio ar eiddo'r Cyngor a chyllidebau cysylltiedig yn cael eu trafod â'r Tîm Eiddo.
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	Bydd unrhyw gynigion sy'n effeithio ar systemau technoleg gwybodaeth y Cyngor a chyllidebau cysylltiedig yn cael eu trafod â'r Tîm TGCh.
7	Sgriwtini	I'w gadarnhau
8	Aelodau Lleol	Mae'r cynigion yn berthnasol i'r holl Aelodau.
9	Cyrff Allanol / Arall	

F - Atodiadau:

- Atodiad 1 – Adroddiad ar Gyllideb Refeniw Ddrafft 2022/23
- Atodiad 2 - Cyllideb Arfaethedig 2022/23 fesul Gwasanaeth

Ff - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am wybodaeth bellach):

- Cynllun Ariannol Tymor Canol 2022/23 – 2024/25 – Gweler Rhaglen cyfarfod y Pwyllgor Gwaith ar 27 Medi 2021 – Eitem 6

CYLLIDEB REFENIW DDRAFFT 2022/23

1. RHAGARWEINIAD

- 1.1.** Mae'r adroddiad a ganlyn yn nodi cyllideb refeniw dros dro y Pwyllgor Gwaith ar gyfer 2022/23. Paratwir y gyllideb ar sail y rhagdybiaethau a nodwyd yn y Cynllun Ariannol Tymor Canol (CATC) a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Medi 2021, y setliad dros dro ar gyfer llywodraeth leol a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru ar 23 Rhagfyr 2021, a'r arbedion refeniw arfaethedig a nodwyd gan y gwasanaethau unigol ac a drafodwyd yn y gwahanol weithdai a gynhaliwyd yn ystod yr haf a'r hydref.
- 1.2.** Yna bydd y gyllideb dros dro a gymeradwyir gan y Pwyllgor Gwaith yn destun proses ymgynghori gyhoeddus ffurfiol, a fydd yn rhedeg o 25 Ionawr 2022 hyd at 8 Chwefror 2022.
- 1.3.** Ar ôl derbyn ffigyrau'r setliad terfynol ar 2 Mawrth 2022, adolygir y cynnig terfynol ar gyfer y gyllideb gan y Pwyllgor Sgriwtini ar 28 Chwefror 2022, a bydd y gyllideb yn cael ei hargymell i'w chymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith ar 3 Mawrth 2022, gyda'r gyllideb derfynol ar gyfer 2022/23 yn cael ei chymeradwyo gan y Cyngor yn ei gyfarfod ar 10 Mawrth 2022.

2. PRIF RAGDYBIAETHAU YN CODI O'R CYNLLUN ARIANNOL TYMOR CANOL

- 2.1.** Mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canol yn nodi nifer o ragdybiaethau ac mae'r rhagdybiaethau hyn wedi'u hystyried wrth gyfrifo'r gyllideb ddisymud ar gyfer 2022/23. Mae'r gyllideb ddigyfnewid yn gyllideb sy'n darparu adnoddau i redeg gwasanaethau ar lefelau 2021/22 ond wedi'i diweddaru i adlewyrchu unrhyw newidiadau hysbys sydd y tu hwnt i reolaeth y gwasanaethau (newidiadau yr ymrwymwyd iddynt) ac i adlewyrchu'r costau yn 2022/23.
- 2.2.** Mae'r rhagdybiaethau hyn wedi'u cymryd i ystyriaeth yn y gyllideb ddisymud ynghyd â newidiadau manylach (newidiadau yr ymrwymwyd iddynt) sy'n caniatáu ar gyfer codiadau mewn costau y gwyddys amdanynt e.e. ymrwymadau cytundebol a mân gywiriadau i'r gyllideb. Mae'r gyllideb ddrafft hefyd yn caniatáu ar gyfer cyllid ychwanegol, newidiadau y gwyddys amdanynt i gyllid grant a mân gywiriadau i'r gyllideb y bernir eu bod yn angenrheidiol i sicrhau bod cyllideb y Cyngor yn adlewyrchu'n gywir y costau y mae'n eu hwynebu yn 2022/23.

3. SETLIAD DROS DRO

- 3.1.** Mae'r setliad dros dro ar gyfer Llywodraeth Leol yng Nghymru, a gyhoeddwyd ar 21 Rhagfyr 2021, yn dangos cynnydd o £456m yn lefel gyffredinol y cyllid ar gyfer Cymru, sy'n cyfateb i gynnydd o 9.8% mewn termau arian parod. Fodd bynnag, mae £18.585m yn ymwneud â grantiau a drosglwyddwyd i mewn a, phan addasir effaith y newidiadau hyn, mae'r gwir ffigwr yn dangos cynnydd o £437.4m, sy'n gynnydd o 9.4%. Dangosir y manylion yn Nhabl 1 isod:-

Tabl 1 Setliad Dros Dro 2022/23		
	Ynys Môn	Cymru
	£'m	£'m
Cyllid Allanol Cyfun (AEF) 2021/22	104.825	4,651.494
Addasiad ar gyfer newid yn Sylfaen y Dreth	- 0.064	0.000
Grantiau blynyddoedd cynt a drosglwyddwyd i mewn / (allan)		
Rheoli Risg yr Arfordir	0.000	0.286
Ffioedd Clwyd	0.000	13.300
Gweithlu Gwasanaethau Cymdeithasol	0.111	5.000
AEF 2021/22 wedi ei addasu	104.872	4,670.080
AEF Dros Dro 2022/23	114.549	5,107.507
Cynnydd o gymharu ag AEF 2021/22	9.724	456.013
% Cynnydd o gymharu ag AEF 2021/22	+ 9.27%	+ 9.80%
Cynnydd o gymharu ag AEF 2021/22 wedi ei addasu	9.677	437.427
% cynnydd o gymharu ag AEF 2021/22 wedi ei addasu	+ 9.23%	+ 9.37%

- 3.2. Mae nifer o wahanol setiau data yn cael eu haddasu yn y fformiwla dyrannu, yn cynnwys poblogaeth, nifer y bobl sy'n derbyn budd-daliadau, plant sy'n derbyn prydau ysgol am ddim, disgyblion ysgol ac ati, ac mae eu heffaith yn wahanol ar ddyraniad pob awdurdod. Mae rhai awdurdodau'n elwa o'r addasiadau hyn, tra eu bod yn cael effaith negyddol ar awdurdodau eraill ac, o'r herwydd, nid yw pob awdurdod yn derbyn yr un lefel o gynnydd. Yn y setliad dros dro ar gyfer 2022/23, mae'r cynnydd yn amrywio o 11.2% (Sir Fynwy) i 8.4% (Blaenau Gwent). Mae cynnydd Ynys Môn 0.2% yn is na chyfartaledd Cymru, a dyma'r 11eg cynnydd uchaf o blith y 22 awdurdod.

4. Y PRIF NEWIDIADAU YN Y GYLLIDEB AR GYFER 2022/23

- 4.1. Manylir isod ar y prif newidiadau rhwng cyllideb derfynol 2021/22 a chyllideb ddrafft 2022/23.

4.2. Chwyddiant Cyflogau a Phwysau Staffio Arall

Bydd costau tâl yn newid yn flynyddol i adlewyrchu'r newidiadau staff dros y flwyddyn (staff newydd yn cael eu penodi i bwynt gwahanol ar y raddfa gyflog), staff yn derbyn cynyddiadau cyflog blynyddol a'r dyfarniad cyflog. Fel arfer, mae'r dyfarniad cyflog ar gyfer y flwyddyn gyfredol yn cael ei gytuno cyn gosod y gyllideb ac, o'r herwydd mae'r man cychwyn ar gyfer y gyllideb gyflogau yn hysbys. Fodd bynnag, ar hyn o bryd, nid yw dyfarniad cyflog 2021/22 ar gyfer staff nad ydynt yn athrawon, sy'n weithredol o fis Ebrill 2021, wedi cael ei gytuno ac mae hyn yn creu elfen o ansicrwydd ychwanegol ynghylch cywirdeb y cyllidebau cyflogau. Cynnig terfynol y cyflogwr yw codiad cyflog o 1.75% ac mae cyfrifiadau'r gyllideb yn rhagdybio mai dyma fydd y dyfarniad cyflog terfynol ar gyfer 2021/22. Mae'r gyllideb cyflogau staff nad ydynt yn athrawon ar gyfer 2021/22 (yn cynnwys cyfraniadau yswiriant gwladol a phensiwn y cyflogwr) yn £47.5m ac, felly, bydd pob 1% o gynnydd yn y dyfarniad cyflog yn ychwanegu oddeutu £500k i gostau'r Cyngor.

Oherwydd yr uchod, mae amcangyfrif y dyfarniad cyflog ar gyfer 2022/23 yn fwy anodd na'r arfer. Mae amcangyfrif lefel y dyfarniad cyflog posib ar gyfer 2022/23 yn cael ei gymhlethu ymhellach gan y cynnydd mewn chwyddiant a chynnydd sylweddol yn lefel y cyflog byw cenedlaethol a'r cyflog byw gwirioneddol ym mis Hydref 2021. Mae'r ffactorau hyn yn sicr o arwain yr Undebau i bwysu am ddyfarniad cyflog llawer uwch nag a gafwyd yn y gorffennol.

Mae cyllideb cyflogau athrawon ar gyfer 2021/22 oddeutu £31m (yn cynnwys cyfraniadau yswiriant cenedlaethol a phensiwn y cyflogwr). Llywodraeth Cymru sy'n pennu'r dyfarniad cyflog ac mae'n effeithiol o fis Medi bob blwyddyn. Rhydd hyn rhyw sicrwydd i ni ynghylch cyllideb cyflogau athrawon ar gyfer rhan o 2022/23, ond mae cryn ansicrwydd ynghylch y dyfarniad cyflog o fis Medi 2022 ymlaen, am y rhesymau a nodwyd uchod. Llywodraeth Cymru sy'n pennu'r dyfarniad cyflog, ac maent wedi cadarnhau bod cyllid ar gyfer dyfarniad cyflog 2022/23 wedi'i ymgorffori yn y setliad, er nad ydynt wedi nodi lefel y dyfarniad cyflog sy'n cael ei gyllido.

Ym mis Medi 2021, cyhoeddodd Canghellor y Trysorlys gynnydd o 1.25% yng nghyfraniadau yswiriant gwladol y cyflogwr, sy'n golygu bod y gyfradd safonol ar gyfer cyfraniadau yn codi o 13.8% i 15.05%, cynnydd o 9.06%. Bydd hyn yn arwain at oddeutu £500k o gynnydd yng nghostau'r Cyngor.

O gymryd y cyfan o'r uchod i ystyriaeth, amcangyfrifir y bydd cynnydd cyffredinol o £4.053m yn y gyllideb gyflogau yn 2022/23.

4.3. Chwyddiant nad yw'n ymwneud â Thâl

Mae lefel chwyddiant yn y DU wedi bod yn isel iawn ers nifer o flynyddoedd ac roedd yn syml iawn ei amcangyfrif, ond mae chwyddiant wedi codi'n sylweddol yn 2021, gyda'r Mynegai Prisiau Defnyddwyr (CPI) yn codi i 4.2% ym mis Hydref 2021, gyda chynnydd uwch mewn rhai nwyddau, gan gynnwys ynni a deunyddiau adeiladu. Rhagwelir y bydd chwyddiant yn cyrraedd 5% yn gynnar yn 2022, cyn dechrau gostwng yn ystod rhan olaf y flwyddyn.

Mae costau'r Cyngor nad ydynt yn ymwneud â thâl yn cynnwys nifer o wahanol gontractau a dulliau caffael, ac mae chwyddiant yn effeithio'n wahanol ar bob un ohonynt:-

- Contractau tymor hir lle mae'r cyfrifiad chwyddiant wedi'i ymgorffori yn y contract gan ddefnyddio mynegeion chwyddiant a benderfynwyd ymlaen llaw ac mae'r ffigwr ar gyfer pwynt penodol mewn amser yn cael ei ddefnyddio. Mae'r mathau hyn o gontract yn tueddu i ffafrio'r Cyngor pan fydd chwyddiant yn codi, ond maent yn adlewyrchu'r hyn sy'n digwydd gyda mathau arbennig o nwyddau sy'n cael effaith ar gostau'r contractwr, e.e. bydd gan y ffactor chwyddiant ar gyfer y contract casglu gwastraff gysylltiad cryf iawn â chost tanwydd gan fod hwn yn gost sylweddol i'r contractwr.
- Contractau lle mae'r cynnydd blynyddol yn cael ei negodi. Maent yn cynnwys ffioedd cartrefi preswyl a nyrsio a chontractau gofal eraill. Nid y CPI yw'r prif ffactor o ran cynnydd yn y prisiau hyn gan mai staffio yw'r brif gost. Mae lefel y chwyddiant yn gysylltiedig â chyflog, a'r cynnydd yn y cyflog byw cenedlaethol yn arbennig.
- Cytundebau fframwaith tymor hir lle mae'r pris blynyddol yn cael ei osod gan y fframwaith ac nid fel rhan o gytundeb unigol rhwng y Cyngor a'r cyflenwr / contractwr. Maent yn cynnwys ein prif gontractau ynni. Unwaith eto, bydd cynnydd yn y pris yn gysylltiedig â ffactorau penodol sy'n ymwneud â'r nwyddau a gyflenwir, yn hytrach na defnyddio'r CPI fel sail i'r cynnydd.
- Nwyddau a gwasanaethau sy'n cael eu prynu pryd a phan fydd eu hangen, naill ai trwy broses dendr unwaith ac am byth, derbyn dyfynbrisiau neu godi archeb. Mae'r costau hyn yn ddarostyngedig i bwysau chwyddiant gan fod y pris y mae'r Cyngor yn ei dalu yn ddibynnol ar y pris pan gyflwynir yr archeb neu pan dderbynnir y tendr.

Wrth lunio'r gyllideb ddisymud, caniatwyd ar gyfer y lefel chwyddiant a benderfynwyd gan gontract penodol. Lle nad oes cytundeb ffurfiol yn nodi sut y penderfynir ar chwyddiant, caniatwyd ar gyfer lefel gyffredinol o 2%, gyda chynnydd o 3% yn y cyllidebau ynni a chynnydd o 5% yn y contractau Gwasanaethau Cymdeithasol, lle mae costau'n cael eu gyrru gan gynnydd mewn costau staffio.

Dros y 4 blynedd diwethaf, defnyddiwyd ffigwr cynnydd cyffredinol o 3% ar gyfer cyllidebau ffioedd a thaliadau anstatudol a defnyddiwyd y ffigwr hwn eto yn 2022/23, er bod gan wasanaethau'r disgresiwn i gynyddu ffioedd a thaliadau unigol gan swm sy'n fwy neu'n llai na'r ffigwr hwn, ar yr amod bod cynnydd o 3% yn eu hincwm cyffredinol.

Y cynnydd net yn yr addasiadau ar gyfer chwyddiant heblaw am gyflogau ac incwm anstatudol yw £2.479m.

4.4. Niferoedd Disgyblion

Bob blwyddyn, mae effaith y newid yn nifer y disgyblion yn y sectorau cynradd ac uwchradd yn cael eu hystyried fel rhan o'r broses gosod cyllideb ac mae niferoedd disgyblion ym mis Medi 2021 yn cael eu defnyddio fel sail i gyllideb 2022/23. Ar gyfer 2022/23, mae nifer y disgyblion cynradd wedi parhau i ostwng, a gwelwyd gostyngiad pellach o 126 disgybl, tra bod cynnydd o 89 yn nifer y disgyblion uwchradd. Yn ogystal, roedd cynnydd o 12 disgybl yng Nghanolfan Addysg y Bont. Effaith net y newidiadau hyn yw cynnydd o £295k yng nghyllideb ddatganoledig ysgolion.

4.5. Ardollau

Mae cyllideb y Cyngor yn cynnwys ardollau a godir ar y Cyngor gan gyrrff eraill sydd â phŵer statudol i osod ardoll. Y brif ardoll a godir yw ardoll Awdurdod Tân Gogledd Cymru, sydd yn gosod ardoll gyffredinol ar gyfer chwe awdurdod Gogledd Cymru ac yna mae'n cael ei rhannu ar draws y chwe awdurdod yn seiliedig ar boblogaeth. Yn ei gyfarfod ar 20 Rhagfyr 2021, penderfynodd Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru ar gynydd o 6.3% yn yr ardoll ar gyfer y chwe awdurdod, sy'n golygu cynnydd o £225k yn ardoll y Cyngor. Mae hyn yn golygu bod yr ardoll a gyllidir gan y Cyngor yn £3.915m.

Mae'n ofynnol yn awr i chwe Awdurdod Gogledd Cymru sefydlu Cyd-bwyllgor Corfforedig (CBC) i fod yn gyfrifol am bolisi strategol ym maes trafnidiaeth a chynllunio a datblygu economaidd ar lefel ranbarthol. Mae gwaith yn mynd rhagddo i benderfynu ar gyfrifoldebau'r CBC a bydd y CBC yn penderfynu ar yr ardoll a godir ar bob awdurdod lleol mewn cyfarfod ddiwedd mis Ionawr 2022. I bwrrpas y gyllideb gychwynnol, mae amcangyfrif o £20k wedi'i gynnwys fel amcangyfrif o ardoll y CBC, ond gallai'r swm hwnnw newid.

4.6. Costau Cyllido Cyfalaf

Mae Costau Cyllido Cyfalaf yn cynnwys y Ddarpariaeth Refeniw Isaf (MRP), costau llog blyneddol ar fenthyciadau cyfredol a'r llog a dderbynnir ar fuddsoddiadau. Mae'r newid yn y polisi Darpariaeth Refeniw Isaf yn 2018 wedi arwain at orddarpariaeth yn y MRP yn y gorffennol. Mae'r orddarpariaeth hon yn cynnig rhywfaint o gyfle i leihau cost yr MRP yn y dyfodol, ar yr un pryd â sicrhau bod y ddarpariaeth a wneir yn ddarbodus. Ychydig o flynyddoedd yn ôl, cymerodd y Cyngor fenthyciadau di-log i dalu am waith arbed ynni yn adeiladau'r Cyngor. Mae'r benthyciadau hyn yn agosáu at gael eu had-dalu'n llawn ac mae hynny'n golygu bod modd gostwng y costau cyllido cyfalaf. Mae llog a dderbyniwyd ar fuddsoddiadau wedi bod yn is nag erioed yn ystod 2020 a 2021, ac nid oes disgwyl iddo godi'n sylweddol yn ystod 2022/23, felly, mae'r gyllideb ar gyfer llog a dderbyniwyd wedi cael ei haddasu yn unol â hynny. Effaith net y tri phwynt a nodwyd uchod yw gostyngiad o £183k yn y gyllideb cyllido cyfalaf.

4.7. Cyllidebau Wrth Gefn a Mân Newidiadau Eraill

Fel rhan o'r broses gosod cyllideb, mae nifer o gyllidebau wrth gefn wedi'u hymgorffori yn y gyllideb i gwrdd â chostau tymor penodol, risgiau posib y gall bod angen eu cyllido yn ystod y flwyddyn neu fel arian wrth gefn cyffredinol a ddefnyddir yn ystod y flwyddyn wrth i'r pwysau ar gyllidebau gynyddu neu fel mae pethau annisgwyl yn digwydd. Mae'r cyllidebau wrth gefn hyn yn cael eu hadolygu bob blwyddyn, a daethpwyd i'r casgliad y gellir tynnu £122k o'r gyllideb o ganlyniad i'r addasiadau hyn i'r cyllidebau wrth gefn a mân newidiadau eraill yn y gyllideb na roddir sylw iddynt yn yr addasiadau y manylir arnynt uchod.

4.8. Disgwyliadau Cyllido gan Lywodraeth Cymru

Wrth benderfynu ar lefel y Cyllid Allanol Cyfun (AEF) ar gyfer pob Cyngor, mae Llywodraeth Cymru wedi nodi'r glir bod yr AEF yn darparu cyllid ar gyfer nifer o bwysau ar gostau y bydd y Cyngor yn eu hwynebu yn 2022/23 ac ni fydd Llywodraeth Cymru'n darparu cyllid ychwanegol ar eu cyfer. Cyfrifoldeb pob Cyngor yw darparu cyllid digonol yn y gyllideb flynyddol i gwrdd â'r costau hyn. Mae'r prif feysydd y mae angen caniatáu ar eu cyfer fel a ganlyn:-

- **Talu'r Cyflog Byw Gwirioneddol i Staff Gofal**

Mae staff gofal y Cyngor ei hun yn derbyn cyflog uwch na lefel y cyflog byw gwirioneddol ond mae'n debygol bod y darparwyr allanol yn talu cyflogau sy'n is na'r lefel hon. Y gwahaniaeth rhwng y cyflog byw cenedlaethol (statudol) a'r cyflog byw gwirioneddol yw £1 yr awr. Wrth lunio'r gyllideb gychwynnol, caniatwyd 5% fel chwyddiant ar ffioedd gofal darparwyr allanol. Bydd y gofyn ar ddarparwyr allanol i dalu'r cyflog byw gwirioneddol i staff gofal yn arwain at gynnydd o fwy na 5% yn eu costau, ac amcangyfrifir y bydd angen swm ychwanegol o £200k i gwrdd â'r costau ychwanegol.

- **Atal Digartrefedd**

Yn ystod y Pandemig, roedd cynnydd sylweddol mewn gwariant ar Atal Digartrefedd ac fe'i cyllidwyd o Gronfa Caledi Covid Llywodraeth Cymru. Daw'r cyllid hwn i ben yn 2022/23, gyda'r cyllid yn cael ei ymgorffori yn y setliad. Amcangyfrifir bod cost cynnal y lefel gwasanaeth ychwanegol hwn yn £530k. Dylid nodi bod grant ar wahân o £15m yn cael ei darparu ledled Cymru ac, er na chytunwyd ar y dull dosbarthu eto amcangyfrifi y gallai Ynys Môn dderbyn £180k o'r cyllid grant ychwanegol hwn. Felly, caniatwyd ar gyfer y £350k sy'n weddill fel yr angen am gyllid ychwanegol, er efallai y bydd angen addasu'r swm pan fydd y dyraniad grant yn hysbys.

- **Y Gronfa Galedi Covid**

Yn 2020/21 a 2021/22, mae costau ychwanegol a cholled incwm oherwydd Covid wedi cael eu cyllido trwy Gronfa Galedi Llywodraeth Cymru. Wrth i ni symud allan o'r pandemig, mae disgwyl i ddelio â Covid ddod yn fusnes fel arfer, a bydd rhai o'r costau ychwanegol hyn (glanhau ychwanegol, staff dros dro, cyfarpar diogelu personol ac ati) yn dod yn gostau busnes arferol i'r Cyngor. O ganlyniad, ni fydd Llywodraeth Cymru'n darparu cyllid penodol yn 2022/23, ond maent wedi cydnabod y costau uwch hyn yn y setliad. Mae'n anodd amcangyfrif y costau ychwanegol gwirioneddol hyn i'r Cyngor yn y dyfodol gan eu bod yn ddibynnol ar nifer yr achosion a pha mor ddifrifol fydd straeniau'r feirws yn y dyfodol. Felly, mae'n ddoeth cadw arian wrth gefn y gellir ychwanegu ato hefyd o gronfeydd a balansau cyffredinol y Cyngor os bydd angen. Bydd swm wrth gefn o £300k ar gyfer 2022/23 i gwrdd â'r costau ychwanegol hyn, er y dylid nodi bod rhai o'r costau yr oedd y gronfa galedi'n darparu ar eu cyfer wedi cael eu hymgorffori yn y brif gyllideb (ffioedd cartrefi preswyl a nyrsio uwch, glanhau ychwanegol mewn ysgolion ac atal digartrefedd). Mae'r swm a ddyrannwyd yn seiliedig ar y rhagdybiaeth y byddwn yn symud o sefyllfa pandemig i sefyllfa lle mae'r feirws yn endemig yn ystod 2022, ond mae yna bob amser risg y gallai'r sefyllfa waethygu unwaith eto ac y bydd y pandemig yn parhau gyda chyfyngiadau pellach.

- **Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021**

Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn gosod nifer o ddyletswyddau penodol newydd ar awdurdodau lleol yng Nghymru, gan gynnwys sut mae cyfarfodydd y Cyngor yn cael eu cynnal a chynnal asesiadau perfformiad. Mae'r Ddeddf hefyd yn nodi'r gofynion ar gyfer Cyd-bwyllgorau Corfforedig (CBC) rhanbarthol, a bydd y costau wedi'u cynnwys yn yr ardoll (gweler uchod). Amcangyfrifir y bydd angen £78k yn ychwanegol i gwrdd â'r dyletswyddau a'r cyfrifoldebau ychwanegol hyn. Mae'r Cyngor wedi gwneud buddsoddiad cyfalaf mewn technoleg newydd yn ystod 2021/22 i alluogi'r Cyngor i gynnal cyfarfodydd hybrid.

4.9. Cynyddu'r Premiwm ar Ail Gartrefi

Yn ei gyfarfod ar 25 Hydref 2021, rhoddodd y Pwyllgor Gwaith ei gymeradwyaeth i gynyddu'r premiwm ar ail gartrefi i 50%. Amcangyfrifir y bydd hyn yn cynhyrchu £451k o gyllid ychwanegol. Cytunodd y Pwyllgor Gwaith i ddefnyddio £65k i gyllido dau aelod ychwanegol o staff yn y tîm Dreth Gyngor (ymgorfforwyd y newid hwn yn y gyllideb cyflogau). Gedy hyn swm o £386k i'w ddyrannu i brosiectau i helpu pobl i brynu eu cartref eu hunain a hyrwyddo'r economi leol.

4.10. Buddsoddi i fynd i'r afael â Materion a Risgiau Gwasanaeth

Mae gwasanaethau'r Cyngor wedi wynebu cyfnod hir o gyni lle bu'n rhaid gostwng capasiti a darparu llai o wasanaethau. Ers 2013/14, gwirededwyd dros £25m o arbedion er mwyn cydbwysu'r gyllideb bob blwyddyn. Fodd bynnag, mae hyn wedi arwain at gynyddu risgiau mewn nifer o wasanaethau. Mae setliad Llywodraeth Cymru yn rhoi cyfle yn awr i'r Cyngor fynd i'r afael â rhai o'r risgiau hyn ac ail-fuddsoddi mewn gwasanaethau rheng flaen hanfodol.

Fel rhan o'r broses gosod cyllideb, gofynnwyd i Benaethiaid Gwasanaeth a Chyfarwyddwyr Gwasanaeth benderfynu pa lefel o gyllid fyddai ei angen i'w cynorthwyo i fynd i'r afael â materion a risgiau gwasanaeth. Ar sail y bidiau cychwynnol, mae'r Pwyllgor Gwaith wedi adolygu lefel y symiau y gofynnwyd amdanynt ac mae'r symiau a ganlyn wedi'u cynnwys yn y cynigion cychwynnol ar gyfer y gyllideb. Manylir arnynt yn Nhabl 2 isod, ynghyd â chrynodeb o'r risgiau a'r materion y bydd y buddsoddiad yn mynd i'r afael â hwy.

Tabl 2

Crynodeb o'r Buddsoddiad Arfaethedig mewn Gwasanaethau

Gwasanaeth	Swm a Ddyrannwyd £'000	Risgiau a Materion fydd yn cael sylw
Addysg	1,120	
Gwasanaethau Plant	489	Ar hyn o bryd, mae pwysau mewn perthynas â chostau lleoliadau preswyl arbenigol na ellir ymdrin â nhw'n lleol. Yn ogystal, mae nifer y plant sy'n cael eu cyfeirio at y Gwasanaeth Arbenigol i Blant wedi cynyddu dros 67% yn ystod y 3 blynedd diwethaf a bydd newidiadau mewn darnau amrywiol o ddeddfwriaeth yn arwain at bwysau ychwanegol ar y tîm hwn. Bydd y buddsoddiad ychwanegol yn y gwasanaeth yn caniatáu i ni fynd i'r afael â'r gofynion ychwanegol hyn.
Gwasanaethau Oedolion	258	Bydd buddsoddiad ychwanegol yn darparu cyllid i ddelio â'r galw cynyddol ond bydd hefyd yn cynyddu'r capasiti o fewn y gwasanaeth, i drawsnewid a modelu prosesau busnes a darparu gwasanaethau. Bydd hyn yn lleihau risgiau comisiynu ac yn darparu dulliau gwell o fesur perfformiad ac effeithiolrwydd y gwasanaeth.
Rheoleiddio	196	Bydd y buddsoddiad ychwanegol yn mynd i'r afael â thri phrif faes yn y Gwasanaeth: Morwrol, Gwarchod y Cyhoedd a Datblygu Economaidd. Morwrol - Bydd y buddsoddiad yn gwella'r capasiti i sicrhau y gellir rheoli holl ddefnyddwyr ardaloedd morwrol yn fwy effeithiol ac yn caniatáu nodi a lliniaru risgiau morwrol yn well a rheoli badau dŵr. Gwarchod y Cyhoedd – Mae sicrhau amgylchedd fyw a gweithio diogel ac iach i breswylwyr a busnesau yn

Gwasanaeth	Swm a Ddyrannwyd £'000	Risgiau a Materion fydd yn cael sylw
		ddyletswydd gorfforaethol amlwg. Bydd y buddsoddiad ychwanegol yn caniatáu i'r Gwasanaeth ymateb yn effeithiol i bryderon a digwyddiadau amgylcheddol. Datblygu Economaidd – Mae'r Ynys yn wynebu nifer o heriau economaidd-gymdeithasol. Bydd yn hollbwysig i'r Gwasanaeth feddu ar y gallu i fynd i'r afael â'r materion hyn mewn ffordd gydlynol ac effeithiol, gyda'r nod o sicrhau mewnfuddsoddiad i'r Ynys, dylanwadu ar weithgareddau economaidd rhanbarthol a chefnogi asedau economaidd holl bwysig yr Ynys.
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	446	Bydd y buddsoddiad ychwanegol yn darparu cyllid i ddelio â risgiau a blaenoriaethau sy'n dod i'r amlwg ar draws y gwasanaeth (datgarboneiddio, clefyd coed Ynn, newidiadau yn y galw am wasanaethau a disgwyliadau'r cyhoedd ar ôl Covid o ran hylendid a glendid adeiladau cyhoeddus). Bydd hefyd yn caniatáu i brosiectau gael eu datblygu i wneud cais am gyllid grant allanol yn enwedig mewn ymateb i amcan y Cyngor i ddod yn sefydliad carbon sero erbyn 2030.
Adnoddau	58	Bydd y cyllid ychwanegol yn cynyddu capasiti yn y Gwasanaeth a fydd yn caniatáu moderneiddio systemau busnes a phrosesau busnes. Bydd hyn yn gwella effeithiolrwydd ac yn darparu gwell gwasanaeth cwsmer i gwsmeriaid mewnol ac allanol.
Trawsnewid	297	Bydd y cyllid ychwanegol yn cynyddu'r capasiti o fewn y Gwasanaeth i ddarparu cefnogaeth i wasanaethau i barhau i foderneiddio a gwella gwasanaethau a phrosesau, yn enwedig gwella systemau TG.
CYFANSWM	2,864	

Nid yw'r amser byr rhwng cyhoeddi setliad dros dro Llywodraeth Cymru a'r angen i gyhoeddi'r cynnig cychwynnol ar gyfer y gyllideb wedi caniatáu i'r Aelodau archwilio'r holl fuddsoddiadau arfaethedig yn llawn a'u herio. Cyn mabwysiadu'r gyllideb derfynol ym mis Mawrth, bydd rhagor o waith yn cael ei wneud i archwilio'r cynigion manwl a gyflwynwyd gan Benaethiaid Gwasanaeth a Chyfarwyddwyr Gwasanaeth.

5. Y SEFYLLFA GYLLIDO

- 5.1.** Ar ôl cymryd y setliad dros dro gan Lywodraeth Cymru i ystyriaeth (fel y nodir ym mharagraff 3) a'r prif newidiadau i'r gyllideb (fel y nodir ym mharagraff 4), mae'r sefyllfa gyllido cyn unrhyw gynnydd yn y Dreth Gyngor wedi'i nodi yn Nhabl 3 isod:-

Tabl 3 Y Bwlch Cyllido 2022/23		
Cyllideb Derfynol 2021/22	£'m	£'m 147.420
Prif Addasiadau i'r Gyllideb (fel y nodir ym Mharagraff 4)		
Chwyddiant Cyflog a Chostau Staffio Eraill	4.053	
Chwyddiant nad yw'n ymwneud â Thâl	2.479	
Niferoedd Disgyblion	0.295	
Ardollau	0.245	
Costau Cyllido Cyfalaf	(0.183)	
Cyllidebau Wrth Gefn a Mân Addasiadau Eraill	(0.122)	
		6.767
Disgwyliadau Cyllido gan Lywodraeth Cymru		0.928
Defnyddio Cyllid Ychwanegol o'r Premiwm ar Ail Gartrefi		0.386
Buddsoddi i fynd i'r afael â Materion a Risgiau Gwasanaeth		2.864
Cyllideb Refeniw Net Arfaethedig Cychwynnol 2022/23		158.365
Cyllidir gan		
Grant Cymorth Refeniw	(89.056)	
Cyfran o'r Gronfa Trethi Annomestig		
Cyfanswm Cyllid Allanol Cyfun	(25.493)	(114.549)
Cyllideb Dreth Gyngor 2021/22 (wedi'i haddasu ar gyfer y newid yn sail y dreth a chynnydd yn y premiwm ar ail gartrefi)		(42.957)
Cyfanswm Cyllid cyn Cynyddu'r Dreth Gyngor		(157.506)
Cyllid (Gwarged) / Diffyg (cyn unrhyw newid yn y Dreth Gyngor)		0.859

5.2. Er mwyn cyllido'r diffyg o £0.859m, byddai angen cynnydd o 2% yn y Dreth Gyngor. Byddai hyn yn golygu bod y Dreth ar gyfer eiddo Band D yn codi i £1,367.46, sef cynnydd blynyddol o £26.82 a chynnydd wythnosol o £0.52.

6. RISGIAU CYLLIDEBOL

- 6.1.** Wrth osod y gyllideb, mae angen asesu nifer o risgiau ariannol a allai greu cost ariannol i'r Cyngor. Mae'r cynnig ar gyfer y gyllideb yn caniatáu ar gyfer rhai o'r risgiau hyn, ond nid yw eraill wedi eu cynnwys yn y gyllideb a byddai balansau a chronfeydd wrth gefn y Cyngor yn cwrdd â nhw pe byddai'r risg yn cael ei wireddu fel cost ariannol yn 2022/23.
- 6.2.** Ar hyn o bryd, lefel balansau cyffredinol heb eu clustnodi y Cyngor yw £9.3m. Mae'r gyllideb gyfalaf arfaethedig ar gyfer 2022/23 yn dyrannu £1.68m o'r balansau hyn fel cyllid cyfalaf, sydd yn gostwng y balans heb ei glustnodi i £7.6m.

- 6.3** Mae sefyllfa gyfredol cyllideb refeniw 2021/22 yn amcangyfrif tanwariant ac, er ei bod yn anodd amcangyfrif lefel derfynol y tanwariant yn gywir, disgwylir y bydd yn £1m o leiaf. Ychwanegir y swm hwn yn ôl i falansau cyffredinol y Cyngor ac, os yw'r tanwariant disgwyledig yn £1m, yna byddai hyn yn codi balansau cyffredinol y Cyngor i £8.6m.
- 6.4.** Fel rheol y fawd, mae'r Pwyllgor Gwaith wedi gosod ffigwr o 5% o'r gyllideb refeniw net fel isafswm ar gyfer y balans cyffredinol. Ar sail y gyllideb refeniw net arfaethedig ar gyfer 2022/23 o £158.365m, yr isafswm fyddai ei angen yw £7.9m.
- 6.5.** Mae nifer o risgiau ariannol na chaniatawyd ar eu cyfer yn y gyllideb, neu mae'n bosib nad yw'r gyllideb ond yn caniatáu ar eu cyfer yn rhannol, ac maent yn cynnwys:-
- **Costau Covid a cholled incwm posib** - Mae'r gyllideb yn cynnwys swm o £300k fel cyllideb wrth gefn, ond efallai na fydd hyn yn ddigon os bydd y sefyllfa Covid yn gwaethygu eto yn 2022/23 a chyfyngiadau pellach yn cael eu hailgyflwyno.
 - **Dyfarniad Cyflog** – fel y nodwyd ym mharagraff 4.2 uchod, cynyddwyd y gyllideb i adlewyrchu amcangyfrif o'r dyfarniadau cyflog ar gyfer 2021/22 a 2022/23, ond mae ansicrwydd sylweddol yn parhau ynghylch y dyfarniadau cyflog. Os yw'r dyfarniadau terfynol y cytunir arnynt yn uwch na'r swm a ganiatawyd yn y gyllideb, bydd y gost yn cael ei gyllido o falansau cyffredinol y Cyngor yn 2022/23 cyn eu cywiro yng nghyllideb 2023/24.
 - **Chwyddiant Cyffredinol** - Yn ystod y 12 mis diwethaf, mae lefel chwyddiant prisiau cyffredinol wedi codi'n sylweddol o gymharu â'i lefel dros nifer o flynyddoedd. Mae'r ffaith fod gan y Cyngor nifer o gontractau mawr hirdymor gyda chyflenwyr allanol (cynnal a chadw ffyrdd, prydau ysgol, cludiant ysgol, cyflenwadau ynni ac ati) yn rhoi lefel o amddiffyniad i'r Cyngor yn erbyn cynnydd mewn prisiau, gan fod y pris wedi'i gynnwys yn nhelerau'r contract presennol. Fodd bynnag, mae risg o hyd y bydd cynnydd mewn prisiau yn rhoi pwysau ariannol ychwanegol ar y gyllideb refeniw yn 2022/23.
 - **Galw am Wasanaethau** - Mae'r gyllideb yn caniatáu ar gyfer darparu gwasanaethau yn unol â lefel y galw presennol mewn rhai gwasanaethau lle gall y galw amrywio (Gwasanaethau Plant, Gofal Cymdeithasol Oedolion, Digartrefedd, Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor). Bydd unrhyw gynnydd sylweddol yn y galw am wasanaethau'n creu costau ariannol ychwanegol i'r Cyngor nad yw'r cyllidebau presennol yn darparu ar eu cyfer.
 - **Incwm Grant** – Yn ogystal â'r cyllid a dderbynnir trwy'r Cyllid Allanol Cyfun, mae'r Cyngor yn derbyn lefel sylweddol o gyllid ychwanegol ar ffurf grantiau penodol gan Lywodraeth Cymru ac eraill. Pan fydd lefel grantiau penodol yn disgyn, nid yw bob amser yn bosib ymateb yn gyflym i'r newid gan fod y gwasanaeth a gyllidir trwy'r grant yn cael ei integreiddio i'r gwasanaeth a gyllidir o gyllideb graidd y Cyngor. Felly, mae oedi rhwng gostwng y cyllid a gallu'r Cyngor i leihau'r gost gysylltiedig trwy aildrefnu'r gwasanaeth.
 - **Awdurdod Iechyd Porthladd** - Bydd rhaid i'r Cyngor ysgwyddo cyfrifoldebau newydd fel Awdurdod Iechyd Porthladd ar gyfer Caergybi. Bydd y dyletswyddau ychwanegol yn golygu y bydd rhaid i'r Cyngor recriwtio staff a chreu capasiti ychwanegol heb unrhyw sicrwydd y bydd yr incwm a gynhyrchir yn cwrdd â chost y gwasanaeth. Mae trafodaethau'n mynd rhagddynt â Llywodraeth Cymru a CThEM ynghylch a ydynt yn gallu gwarantu'r costau. Os nad yw'r trafodaethau hyn yn llwyddiannus, efallai y bydd y Cyngor yn wynebu costau ychwanegol yn 2022/23 nad ydynt yn cael eu cyllido yn y gyllideb arfaethedig.
- 6.6.** Oherwydd y risgiau uchod, sydd yn uwch nag mewn unrhyw flwyddyn arferol, mae'n ddoeth i'r Cyngor gynnal balans cyffredinol sy'n uwch na 5% o'r gyllideb refeniw net.
- 7. CYNLLUN ARIANNOL TYMOR CANOL DIWYGIEDIG**
- 7.1.** Mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canol yn amcangyfrif y bydd angen cynnydd o £3.3m yng nghyllideb refeniw net y Cyngor yn 2023/24 a £3.6m yn 2024/25, dim ond er mwyn cwrdd â chostau chwyddiant mewn cyflogau a phrisiau, costau uwch ar gontractau a gafodd eu tendro a'r cynnydd parhaus yn y galw am wasanaethau.

- 7.2.** Mae setliad dros dro 2022/23 yn nodi cynnydd dangosol o 3.5% yn y Cyllid Allanol Cyfun yng Nghymru yn 2023/24 a 2.4% yn 2024/25. Pe byddai Ynys Môn yn derbyn y cynnydd hwn, yna byddai'n cynhyrchu £4.1m yn ychwanegol yn 2023/24 a £2.8m yn 2024/25. Er dylid nodi bod y cyllid yn ddibynnol ar gyflawni'r incwm a ragwelir o Drethi Annomestig ar draws Cymru a pha effaith fydd newidiadau yn y setiau data yn eu cael ar ddyraniad Ynys Môn trwy'r fformiwla dyrannu.
- 7.3.** Ar sail yr uchod, byddai modd parhau i fuddsoddi mewn gwasanaethau yn 2023/24, gyda lefel y buddsoddiad yn dibynnu ar y cynnydd yn y Dreth Gyngor, ond mae'r sefyllfa'n dechrau gwaethygu eto yn 2024/25 a byddai angen cynnydd o 2% yn y Dreth Gyngor dim ond i gynnal lefelau gwasanaeth presennol. Fodd bynnag, dylid nodi bod y ffigyrau'n seiliedig ar nifer o ragdybiaethau a gallant newid yn sylweddol yn ystod y ddwy flynedd nesaf.

8. MATERION I'W PENDERFYNU

- 8.1.** Ni fydd y gyllideb derfynol yn cael ei chymeradwyo gan y Cyngor llawn tan 10 Mawrth 2022, ond ar hyn o bryd, argymhellir i'r Pwyllgor Gwaith gymeradwyo'r canlynol:-
- Cyllideb arfaethedig cychwynnol ar gyfer 2022/23 o £158.365m;
 - Cynnydd arfaethedig o 2% yn y Dreth Gyngor, a fydd yn golygu bod y gost i eiddo Band D yn £1,367.46;
 - Y dylai'r Pwyllgor Gwaith ofyn am farn y cyhoedd ar y gyllideb arfaethedig cychwynnol a'r cynnydd yn y Dreth Gyngor ar gyfer 2022/23.

CYLLIDEB ARFAETHEDIG 2022/23 FESUL GWASANAETH				
Cyllideb	Cyllideb 2021/22	Cyllideb Arfaethedig 2022/23	Symudiad	% Newid
	£'m	£'m	£'m	%
Dysgu Gydol Oes				
Ysgolion	42.628	45.245	+ 2.617	+ 6.14
Addysg Ganolog	10.974	10.889	- 0.085	- 0.78
Diwylliant	1.208	1.270	+ 0.062	+ 5.13
Cyfanswm Dysgu Gydol Oes	54.810	57.404	+ 2.594	+ 4.73
Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo				
Prifffyrdd	6.384	6.907	+ 0.523	+ 8.19
Eiddo	0.922	1.404	+ 0.482	+ 52.25
Gwastraff	8.825	9.257	+ 0.432	+ 4.89
Cyfanswm Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	16.131	17.568	+ 1.437	+ 8.91
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd				
Datblygu Economaidd a Morwrol	1.955	2.221	+ 0.266	+ 13.63
Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd	2.247	2.386	+ 0.139	+6.18
Cyfanswm Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	4.202	4.607	+ 0.405	+9.65
Gwasanaethau Oedolion	27.733	29.732	+ 1.999	+ 7.21
Gwasanaethau Plant	11.188	12.115	+ 0.927	+ 8.29
Trawsnewid Corfforaethol				
Adnoddau Dynol	1.368	1.480	+ 0.112	+ 8.16
TGCh	3.200	3.708	+ 0.508	+ 15.88
Trawsnewid	0.869	0.999	+ 0.130	+15.02
Cyfanswm Trawsnewid Corfforaethol	5.437	6.187	+ 0.750	+ 13.80
Tai	1.247	1.914	+ 0.667	+ 53.48
Adnoddau	3.236	3.484	+ 0.248	+ 7.67
Busnes y Cyngor	1.708	1.857	+ 0.149	+ 8.71
Cyfanswm Cyllidebau Gwasanaeth	125.692	134.868	+ 9.176	+ 7.30
Cyllidebau Corfforaethol				
Rheolaeth Gorfforaethol	0.636	0.736	+ 0.100	+ 15.67
Ardollau	3.695	3.921	+ 0.226	+ 6.12
Corfforaethol a Democrataidd	3.010	3.305	+ 0.295	+ 9.80
Costau Cyllido Cyfalaf	7.393	7.210	- 0.183	- 2.48
Budd-daliadau a Roddwyd	0.109	0.109	0.000	0.00
Tâl a godir ar y CRT	(0.700)	(0.800)	- 0.100	- 14.28
Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor	6.181	6.304	+ 0.123	+ 2.00
Cyllidebau Wrth Gefn	1.333	2.640	+ 1.307	+ 98.05
Rhyddhad Dewisol at y Dreth	0.071	0.072	+ 0.001	+ 1.41
Cyfanswm Cyllidebau Cyfalaf	21.728	23.497	+ 1.769	+ 9.44
CYFANSWM CYLLIDEB	147.420	158.365	10.945	+ 7.42

